

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Ilmastonmuutoksen vaikutus lisälmen reitin vesitalouteen

lisälmen reitti -webinaarisarja 2020

Miettinen Tuulikki

23.9.2020

Esityksen sisältö

- Yleistä ilmastonmuutoksen vaikutuksesta vesitalouteen ja kuormitukseen
- Iisalmen reitin ilmastonmuutostarkastelut
  - Säännöstelyjen toimivuus ja ilmastonmuutoksen vaikutukset kuormitukseen
- Onki- ja Poroveden padotus- ja juoksutus selvitys ja säännöstelyluvan tarkistaminen
- Veden pidättäminen valuma-alueella
  - Korpijoella (Kiuruvesi) tehdyt tarkastelut pidättämismahdollisuuksista ja vaikutuksista
- Vesienhallinta maa- ja vesitaloudessa
  - Avustushaku käynnistyy lokakuussa

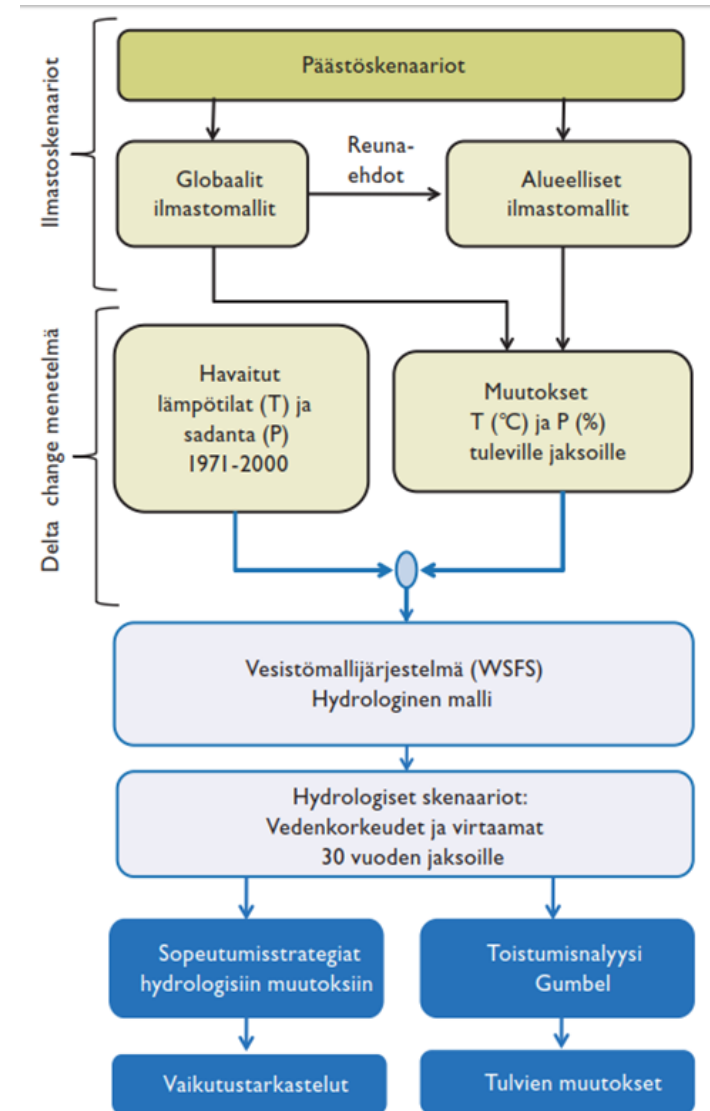
Ilmastomuutoksen vaikutukset vesivaroihin

Lähde: Veijalainen, N etc, Ilmastomuutoksen huomioon ottaminen vesienhoitotyössä

Ilmastomuutoksen vaikutusten arviointi ja käyttötarkoitukset

- Vaikutuksia vesivaroihin arvioidaan SYKE:n **vesistömallijärjestelmällä**
  - Malliin syötetään lähtötietoina ilmastomallien ennustamat lämpötilan ja sademäärien muutokset, jotka lisätään vertailujakson säähän
  - Käyttötarkoituksia mm. tulva- ja kuivuusriskien arviointi ja säännöstelyjen kehittäminen
- Vesistömallia käytetään myös pohjana ravinnekuormitusmallissa (VEMALA)
  - Malli kuvaa eri kuormituslähteistä tulevaa ravinnekuormitusta ja sen kulkeutumista ja pidättymistä vesistössä
  - Käyttötarkoituksia mm. vesienhoidon toimenpiteiden suunnittelu ja kohdentaminen sekä ilmastonmuutoksen vaikutusten arviointi

Lähde: Suomen ympäristö 16/2012
<http://hdl.handle.net/10138/38789>

Iisalmen reitin ilmastonmuutostarkastelut

- Vaikutukset säännöstelyjen toimivuuteen:
  - Virtaamat kasvavat talvella ja syksyllä
  - Kevään maksimivirtaamat aikaistuvat ja pienenevät
  - ⇒ Kalenteriin sidotut säännöstelyrajat eivät toimi muuttuvassa ilmastossa
- Vaikutukset vesistön käyttöön ja vesiluontoon
  - Sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia
  - Sopeutuvalla säännöstelyllä voidaan pienentää kielteisiä vaikutuksia
- Vaikutukset ravinnekuormitukseen
  - Kuormitus kasvaa runsassateisessa ilmastoskenaarioissa, muissa skenaarioissa vaikutus on vähäinen
  - Kuormitusta voidaan pienentää maa- ja metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteillä

<https://www.doria.fi/handle/10024/120883>

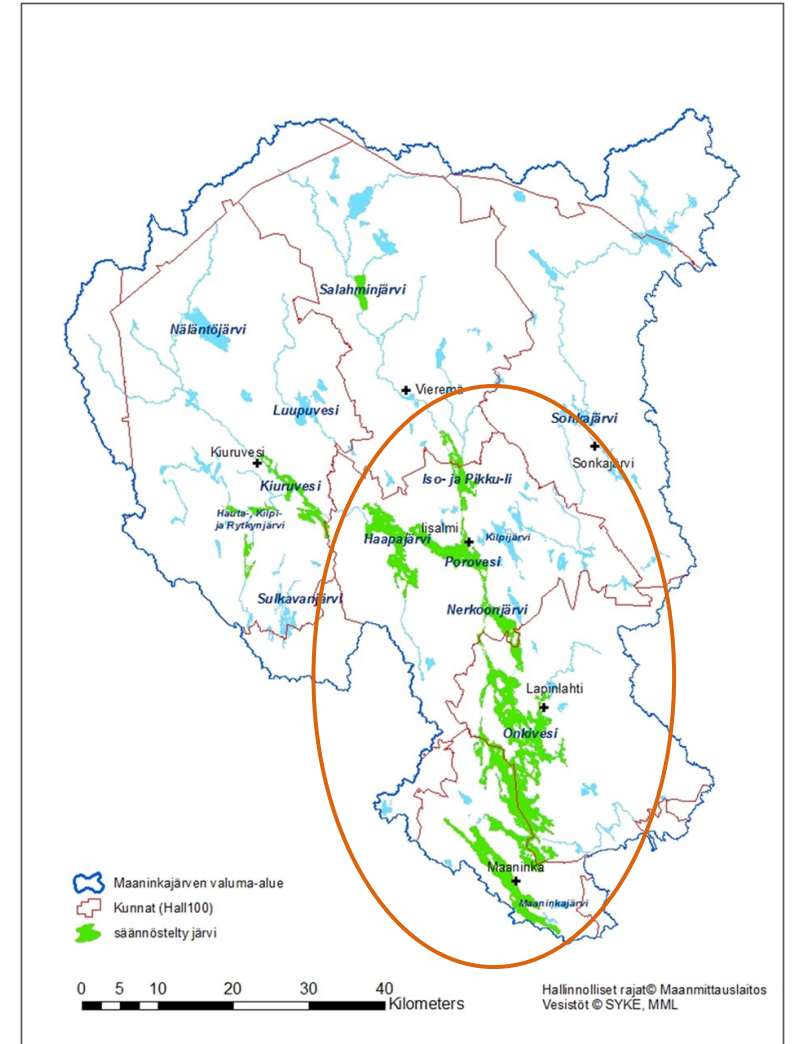
Onki- ja Poroveden padotus- ja juoksutus selvitys

- Tarkoituksena oli selvittää mahdollisuuksia Onki- ja Poroveden sekä Maaninkajärven tulva- ja kuivuusriskien vähentämiseen sekä arvioida tarvetta säännöstelyluvan muuttamiseen ilmastomuutokseen varautumiseksi
- Taustalla oli lisälmen reitin säännöstelyjen toimivuustarkastelu sekä viime vuosien kokemukset ja paikallisilta tulleet aloitteet ja vaikutukset
  - Kevätalennuksen ilmeinen tarpeettomuus vähälumisina talvina
  - Kevätalennuksesta aiheutuvat haitat mm. vesien tilalle ja kalastukselle
  - Maaninkajärven talvitulvariskin kasvattaminen

Tarkasteltava alue ja säännöstelyjen toteutus

- Porovesi, Haapajärvi, Nerכוןjärvi, Iso- ja Pikku-li
  - Säännöstely hoidetaan Nerohvirran padolla sekä tarvittaessa Nerכון kanavalla
- Onkivesi
  - Säännöstely hoidetaan Viannankosken padolla sekä tarvittaessa Ahkionlahden kanavalla
- Maaninkajärvi ja Pieni Ruokovesi
  - Järvet ovat tulva-aikaa lukuun ottamatta samassa tasossa Kallaveden kanssa

Säännöstelyjen historia

Onki- ja Porovesi

- Säännöstelyn aloitus v.1951
  - tavoitteena alentaa maataloudelle haitallisia vedenkorkeuksia
- Muutos v. 1987
  - kevätalennuksesta luovuttiin, kanavajuoksutukset käyttöön
- Tarkistukset v. 1993 ja 2007
  - kuivinakin keväänä pieni tulvakumpu
  - Onkiveden suuremmasta kevätalennuksesta luovuttiin

Kallavesi

- Säännöstely aloitus v. 1972
  - tavoitteena vesiliikenteen olosuhteiden turvaaminen sekä tulvakorkeuksien alentaminen
- Tarkistus v. 2012
  - Tavoitteena alivedenkorkeuksien nostaminen vesiliikennettä ja virkistyskäyttöä tyydyttävälle tasolle
  - Uusi säännöstely otettiin käyttöön vuonna 2016

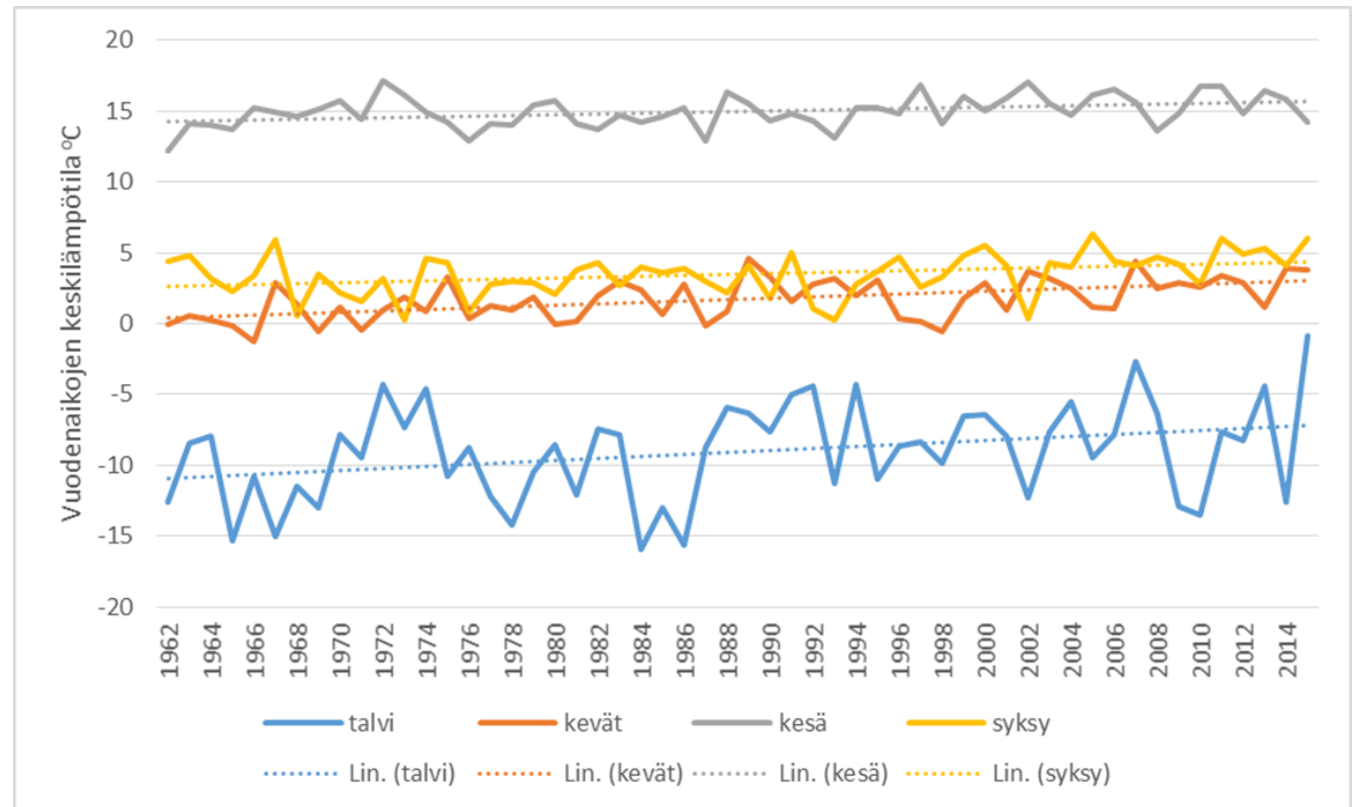
Selvityksen lähtökohdat

- Onki- ja Poroveden säännöstelyn toteuttaminen nykyisen luvan puitteissa tulee aiheuttamaan ongelmia ilmaston muuttuessa.
  - Suurin ongelma pakollinen kevätalennus
  - Alennusta ei voida toteuttaa kaikkina vuosina, koska tulovirtamaa ylittää patojen juoksutuskapasiteetin
  - Alennus on myös turha, koska kevään tulovirtaamat pienenevät, eivätkä vedenkorkeudet nouse tulvakorkeuksiin
- Kevätalennuksesta aiheutuu haittaa vesien tilalle ja käytölle. Vaikutusarvioinnit osoittivat, että haittoja voidaan vähentää säännöstelylupaa muuttamalla
- Loppusyksyllä ja talvella on varauduttava suurempiin juoksutuksiin koska tulovirtaamat kasvavat
  - Lisää tulvariskiä sekä Onki- ja Porovedessä että alapuolisessa Maaninkajärvessä

Vuodenaikojen keskilämpötilan kehitys v. 1962 - 2015

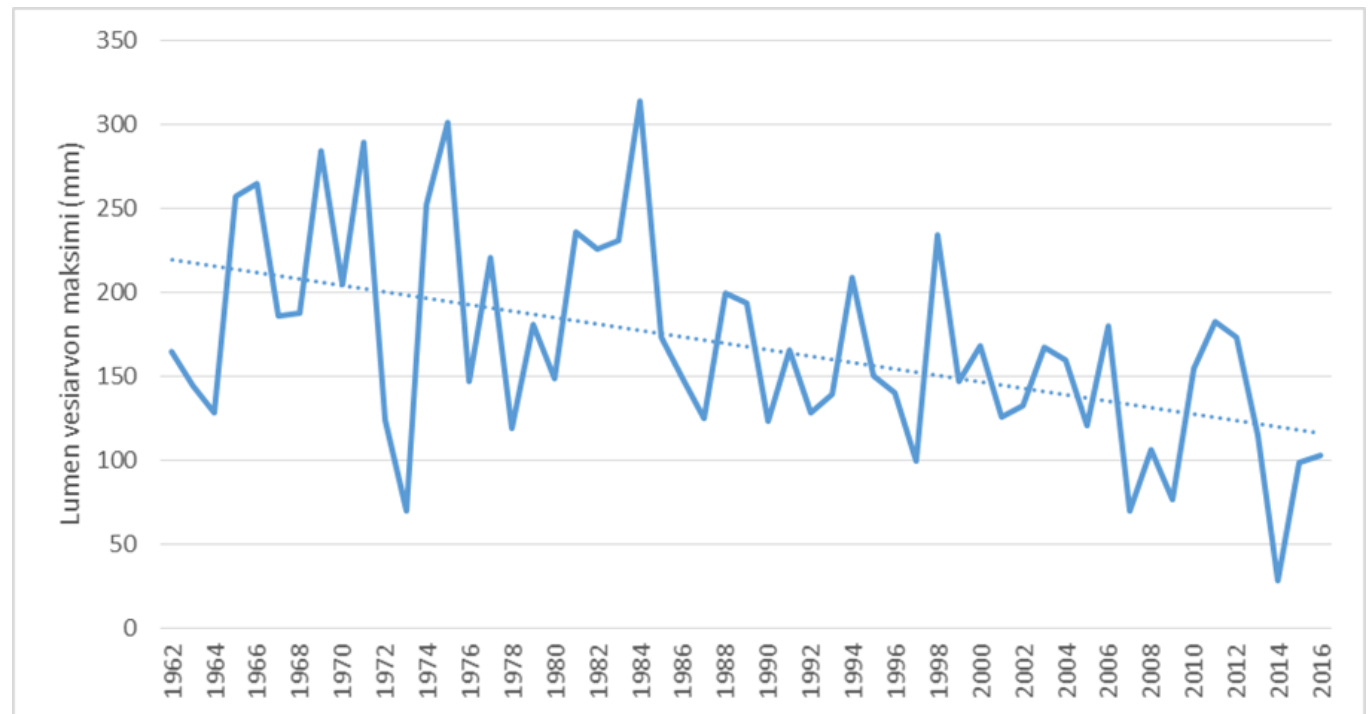
- Vuodenaikojen keskilämpötila on noussut 2 – 4 astetta
- Suurin muutos on tapahtunut talven keskilämpötiloissa, joskin vuosien väliset vaihtelut ovat voimakkaita
- Tiedot perustuu vesistömallin käyttämiin lämpötiloihin

Lumen vesiarvon maksimin kehitys v. 1962 - 2015

- Lumen vesiarvon maksimi on pienentynyt etenkin 2000-luvulle tultaessa
- Myös maksimin ajankohta on aikaistunut jopa 10 – 15 päivää
- Tiedot vesistömallista

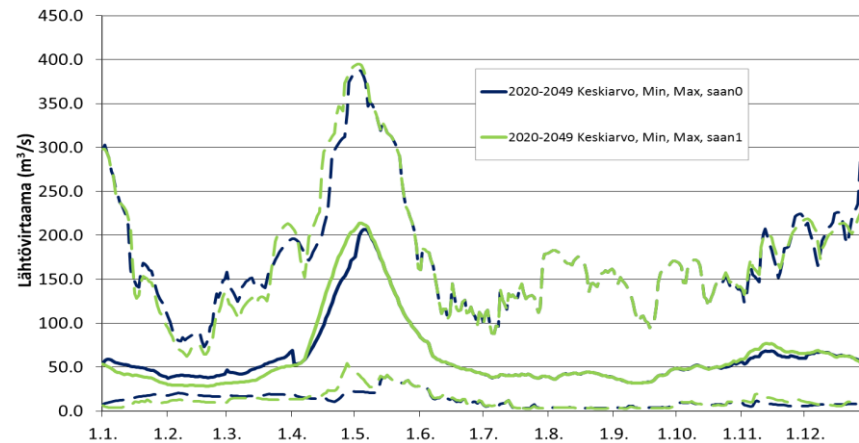
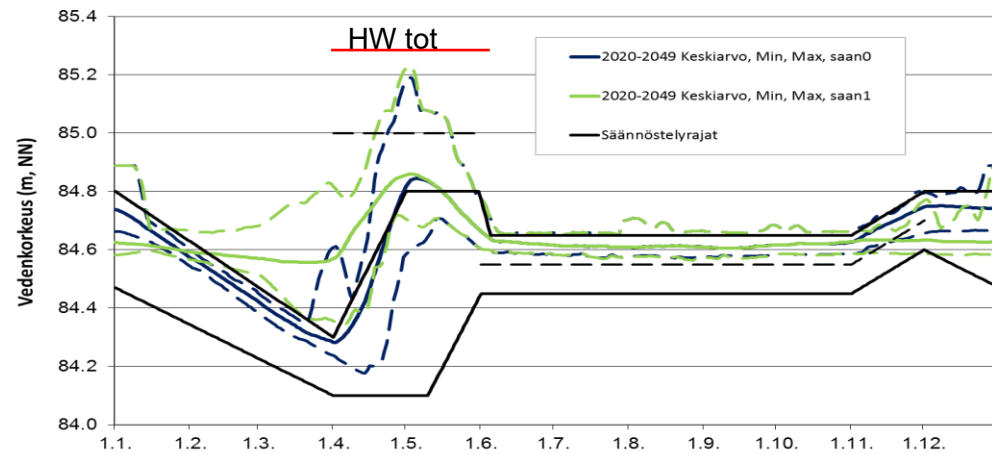
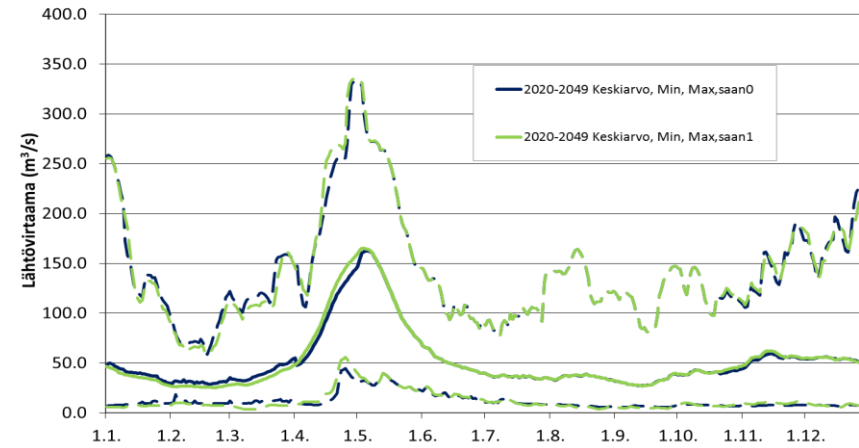
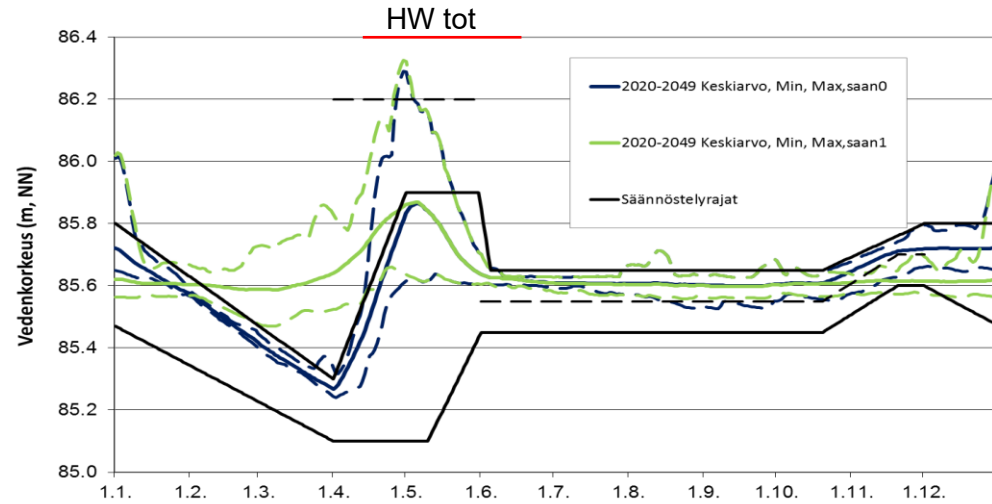
Säännöstelykäytäntöjen mallinnus ja vaikutustarkastelut

- Vesistömallilla tehdyistä mallinnoista on vastannut Suomen ympäristökeskus (SYKE)
- Tavoitteena on ollut laatia Onki- ja Porovedelle uusi **ilmastonmuutoskestävä säännöstelyohje**
  - Ohjeen tulee sisältää varsinaisten säännöstelymääräysten lisäksi suositukset säännöstelyn hoitamiseksi erilaisissa vesitilanteissa
- Laskelmissa on tarkasteltu seuraavia asioita.
  - Kevätkuopan poistaminen silloin kun se ei ole tarpeen
  - Talvitulviin varautuminen.
- Tarkasteluissa on otettu huomioon vaikutukset alapuoliseen Maaninkajärveen ja pyritty löytämään sellainen säännöstelyohje, jolla voidaan vähentää Maaninkajärven tulvahaittoja.
- Ilmastomuutosskenaarioiden lisäksi on tarkasteltu, miten juoksutusohje olisi toiminut menneinä tulvavuosina

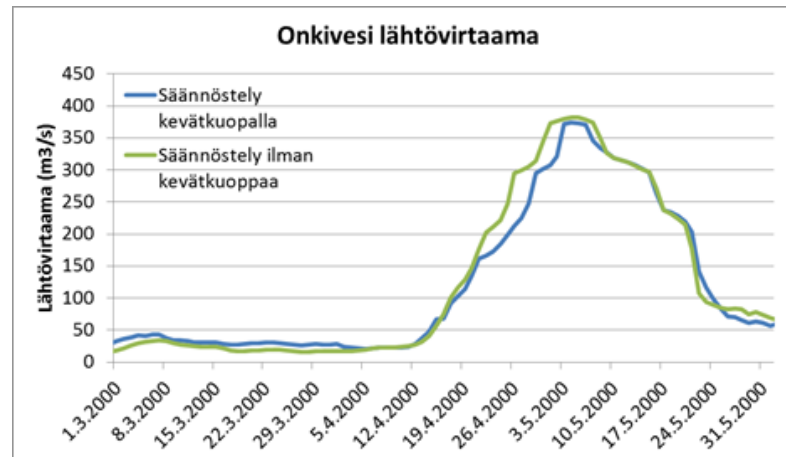
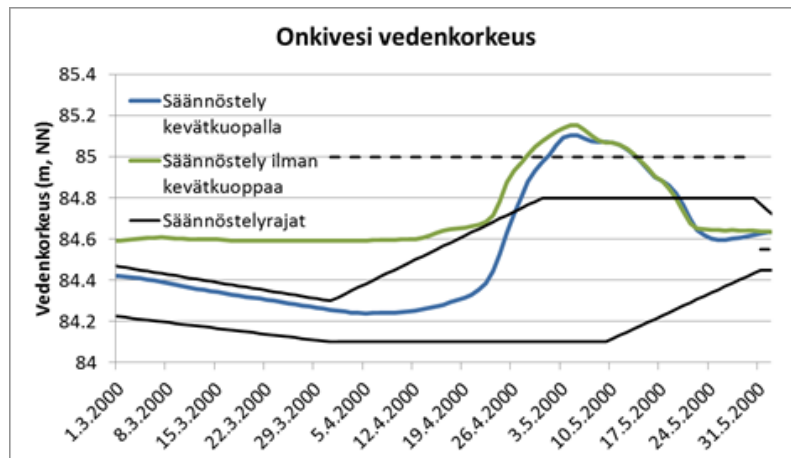
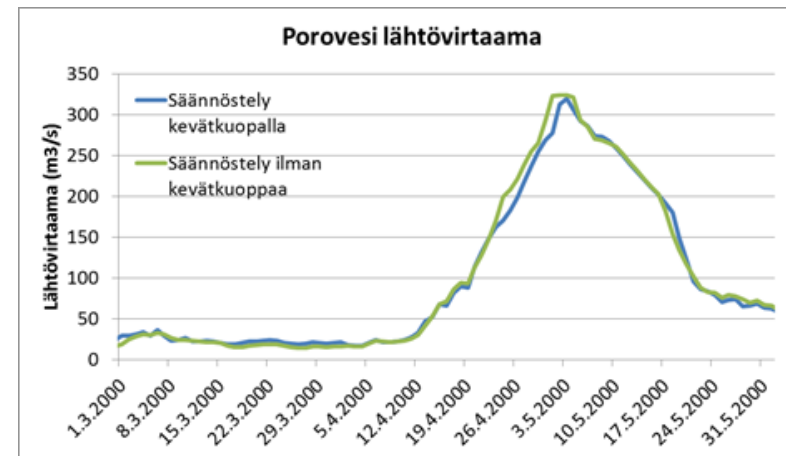
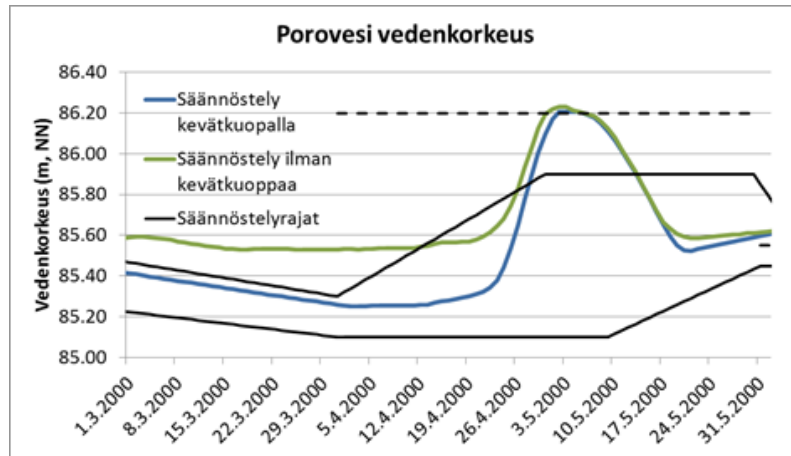
Mallinnusten toteutus

- Mallinnukset on tehty
  - Porovedelle, Onkivedelle ja Maaninkajärvelle
  - viimeisen 30 vuoden jaksolle 1985-2014
  - tulevaisuuden jaksoille 2020-49 ja 2050-79 ilmastonmuutoksen vaikutukset huomioiden
- Tarkasteluissa on käytetty useita säännöstelyohjeita
  - Nykyisten lupaehtojen ja käytäntöjen mukainen säännöstely
  - Sopeutuva säännöstely, jossa kevätkuoppa on poistettu ja syksyn vedenkorkeuden nosto jätetty tekemättä
  - Sopeutuva säännöstely, jossa Maaninkajärven talvitulvia on pyritty laskemaan tekemällä Onki- ja Porovedelle syyskuoppa
- Lisäksi on tarkasteltu säännöstelyvaihtoehtojen toimivuutta ja kevätkuopan tarvetta yksittäisissä tulvatilanteissa

Esimerkki simulointien tuloksesta: Poroveden ja Onkiveden vedenkorkeudet ja virtaamat jaksolla 2020-2049

Kevätkuopan vaikutus Poro- ja Onkiveden vedenkorkeuteen ja virtaamaan vuonna 2000

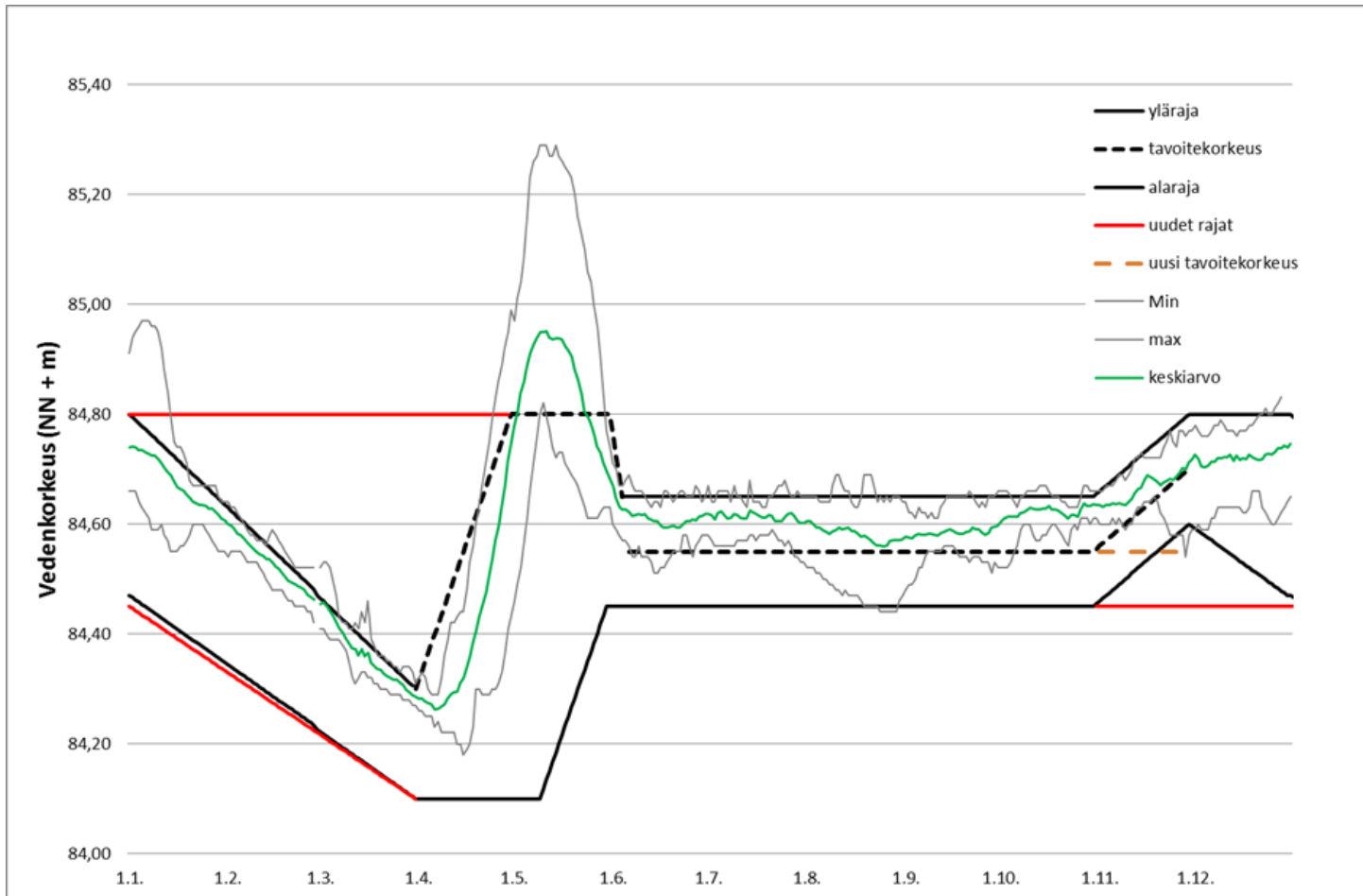
Johtopäätökset

- Kevättulvien muutokset ja kevätkuopan vaikutukset
  - Ilmastonmuutos **pienentää kevättulvia** Poro- ja Onkivedellä
  - Maaninkajärvellä kevättulvien määrä voi pysyä ennallaan
  - **Kevätkuopan** avulla voidaan pienentää **tulvakorkeuksia 1-5 cm**
- Kevätkuopan tekeminen lumen vesiarvosta riippuvaksi
  - Suurimmat vaikutukset vuosina, jolloin lumen vesiarvo on ollut yli 120 mm ennen maaliskuun alkua
  - Kuoppa ehditään tehdä vielä maaliskuun alussa vuosisadan puoliväliin yltävien ilmastoskenaarioiden perusteella
- Talvitulvien muutokset ja varautumisen vaikutukset
  - Ilmastonmuutos lisää tulvia **nostaen Maaninkajärven talvitulvakorkeuksia ja Onkiveden lähtövirtaamahuippua**

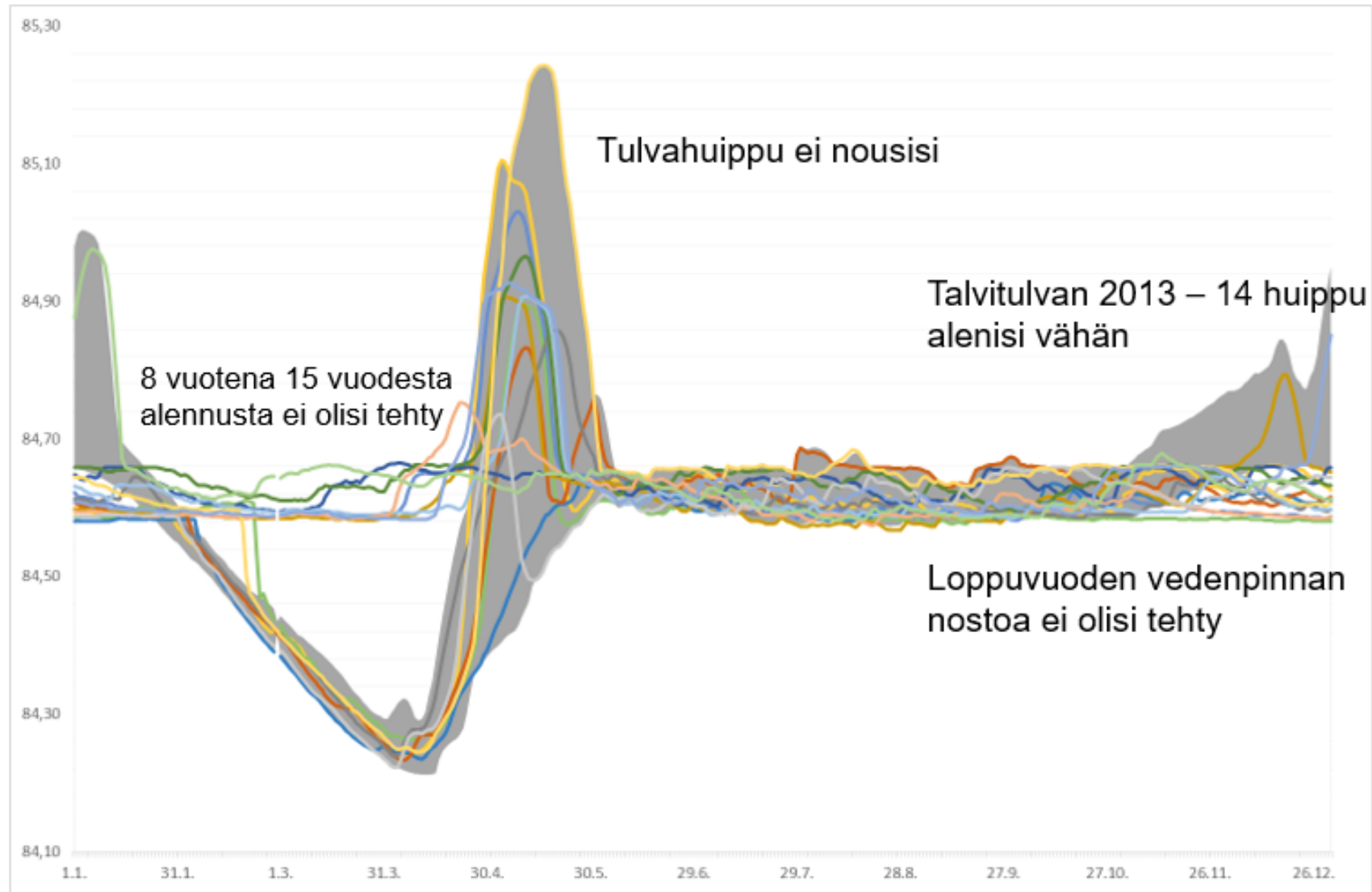
Onkiveden uudet säännöstelyrajat

Kevätkuoppa voidaan tehdä, jos tulovirtaamaennusteet lupaa keskimääräistä suurempaa tulvaa

Kevätkuopan tekeminen ratkaistaan maaliskuun alun lumen vesiarvon perusteella (tehdään jos vesiarvo yli 120 mm)

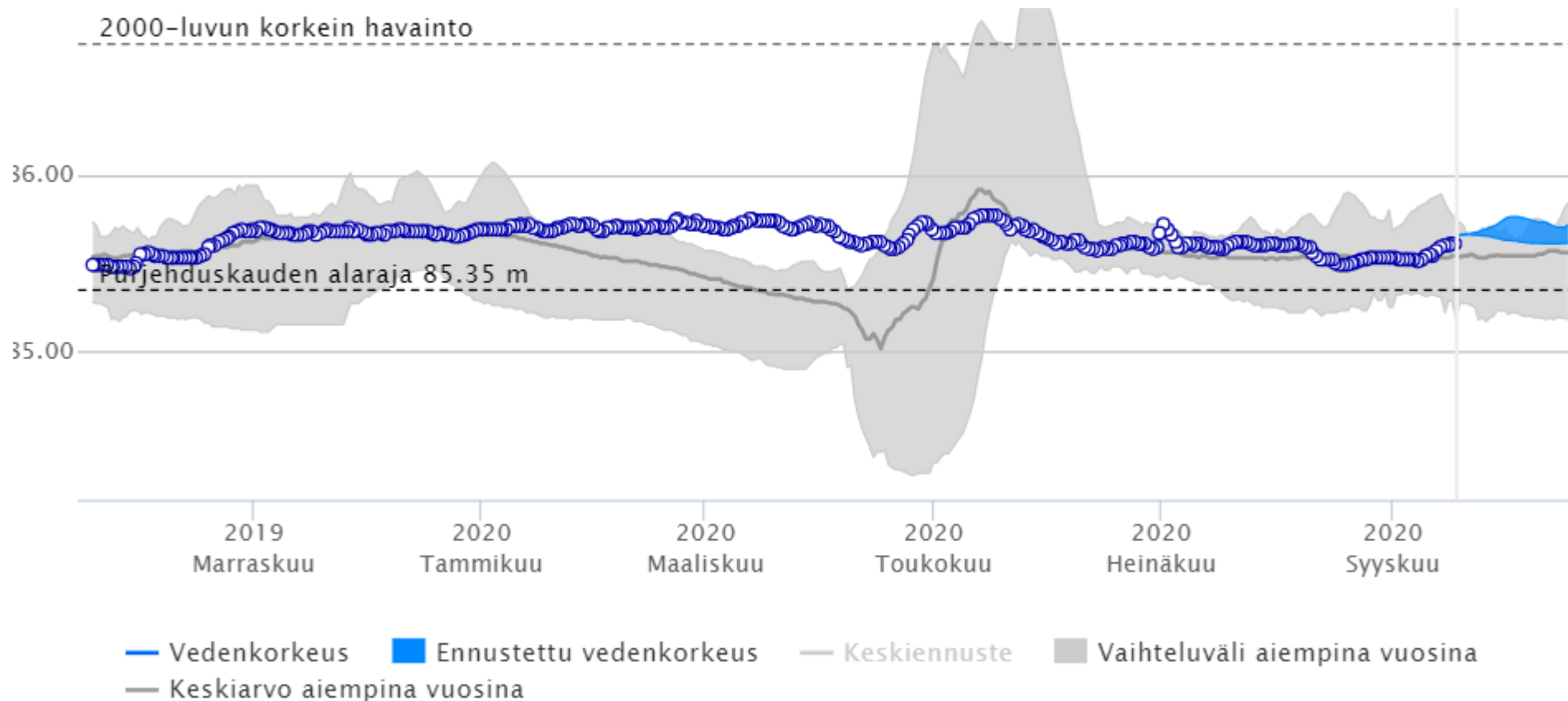
Uuden säännöstelyn vaikutukset Onkiveden vedenkorkeuksiin vuosina 2000 - 2014

Säännöstelyn tarkistaminen

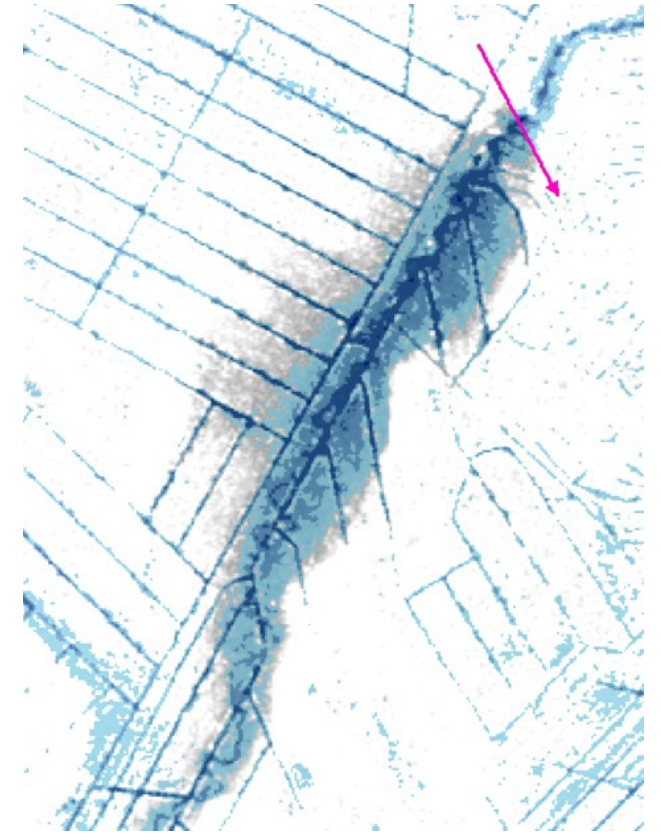
- ELY-keskus teki Itä-Suomen aluehallintovirastolle hakemuksen Onki- ja Poroveden säännöstelyn tarkistamiseksi lokakuussa 2018
- Uusi lupa sai lainvoiman tammikuussa 2020
- Uusi säännöstelyohje otettiin käyttöön välittömästi

Valumavesien pidättäminen Kiuruveden valuma-alueella

- Suomen ympäristökeskuksen kanssa yhteistyössä toteutettava tutkimushanke, jossa **kehitetään automaattisia menetelmiä valumavesien pidättämiseen soveltuvien alueiden tunnistamiseksi**
- Pilottina Korpjoen valuma-alue
- Pidätysalueiden tunnistamisessa käytetään apuna pintavaluntamalla
- Vesistömallijärjestelmän ja siihen liittyvän vedenlaatuosion avulla **arvioidaan veden pidättämisen vaikutuksia tulviin ja ravinnekuormitukseen**

Vesienhallinta maa- ja metsätaloudessa

- Ohjelman rahoitus 9 milj. € vuosina 2019 - 2023
- Haku käynnistyy 15.10.2020, hakemusten käsittely on keskitetty Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukseen
- Tavoitteena on maa- ja metsätalouden entistä paremman vesienhallinnan avulla **tehostaa vesiensuojelua ja ilmastomuutokseen sopeutumista**
- Luonnonmukaisen vesirakentamisen toimenpiteet edistävät myös luonnon monimuotoisuutta
- <https://www.ely-keskus.fi/web/ely/maa-ja-metsatalouden-vesienhallinnan-edistamisen-avustushaku>

Maa- ja metsätalouden vesitalouden hallinnan suunnittelun tasot

Peltolohko

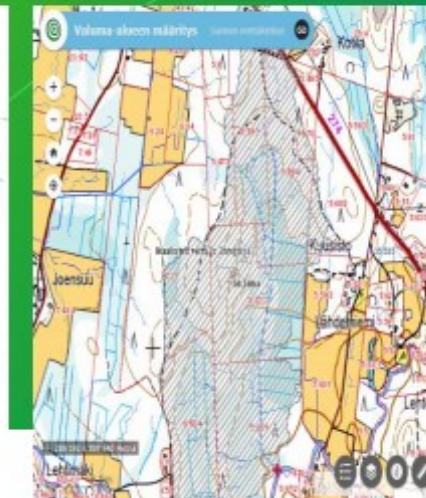
- 2,3 milj. ha peltoa, 1,2 milj. lohkoa
- 50 000 maatilaa
- 10% pelloista turvemaidilla
- X % pelloista vesistökuormitusriski korkea

Kuivatusalue

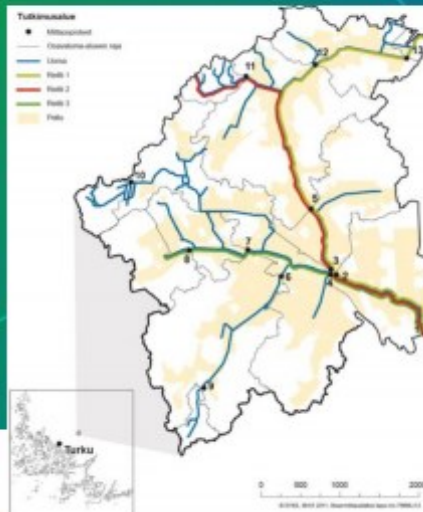
- 2,0 milj. ha kuivatettu
- > 15 000 ojitusyhteisöä
- > 20 000 kuivatusaluetta
- 50 avustushanketta / v
- < 2000 ha hankkeiden ala /v

Metsäojitusalue

- 20 milj. ha metsätalousmaata
- > 350 000 metsänomistajaa
- 5,7 milj. ha metsäojituksia (25%)
- > xx ojitusaluetta
- 30 000 ha kunnostusojituksia vuodessa

Pieni valuma-alue

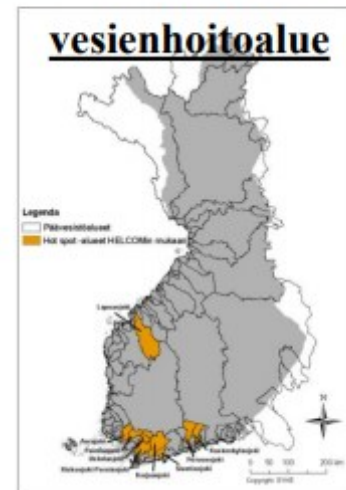
- 20 000 valumaaluetta
- n. 13 000 maa- ja metsätalousvaltaisia
- n. 5 000 sijaitsee ojitusalueilla

Osavaluma-alue

- 5 500 osavalumaaluetta
- n. 3 700 maa- ja metsätalousvaltaisia
- n. 1 300 sijaitsee ojitusalueilla

Vesistöalue /

- 73 päävesistöaluetta
- 7 vesienhoitoaluetta
- n. 70 vhs toimenpideohjelmaa aluetta
- 6875 pintavesimuodostu maa

An aerial photograph showing a large area of agricultural land that has been flooded. In the foreground, a wide, shallow body of water reflects the sky. The water has inundated a large field, with some areas showing tracks from heavy machinery. To the right, a smaller field is partially submerged, with a small wooden structure visible. In the background, a dense forest of evergreen trees stretches across the horizon. A few houses and buildings are visible in the distance, nestled among the trees. The overall scene depicts a significant impact of flooding on a rural landscape.

Kiitos mielenkiinnosta !